

แบบรายการประกอบคำขอประเมินผลงาน
ที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

เรื่อง การประเมินผล การปฏิบัติงานหลังการฝึกอบรม
หลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็ก เพื่อการส่งเสริมพัฒนาการ
เด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นโดยศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี

ของ

ชื่อ นางสาวปฐมาวดี ภาวะสุทธิพงษ์

ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ระดับ ปฏิบัติการ

ตำแหน่งเลขที่ 2209

กลุ่มงาน/ฝ่าย กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี กรมอนามัย

เพื่อแต่งตั้งให้ดำรง

ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ระดับ ชำนาญการ

ตำแหน่งเลขที่ 2209

กลุ่มงาน/ฝ่าย กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี กรมอนามัย

ผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

1. ชื่อผลงาน การประเมินผล การปฏิบัติงานหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็ก เพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นโดยศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี

2. ระยะเวลาที่ดำเนินการ ในช่วงเดือน เมษายน-กรกฎาคม 2550

3. สัดส่วนของผลงานที่ผู้เสนอปฏิบัติ 80%

ร่วมจัดทำโครงการ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามและเก็บข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4. ผู้ร่วมจัดทำผลงาน นางมลฤดี แสนใจ สัดส่วนของผลงาน 20 %

5. บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นวิจัยประเมินผล เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานหลังการฝึกอบรมหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นโดยศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี ในศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรดังกล่าวฯ คัดเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จำนวน 20 แห่ง วิธีการเก็บรวบรวมมีทั้งการศึกษาจากเอกสาร(documentary) การสัมภาษณ์ พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง เด็กที่มาใช้บริการในศูนย์เด็กเล็ก ประเมินพัฒนาการเด็ก ร่วมกับการสังเกตสภาพแวดล้อมและลักษณะการจัดกิจกรรมในศูนย์เด็กเล็ก ในช่วงเดือน เมษายน-กรกฎาคม 2550 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่และร้อยละ จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการศึกษา พบว่า ศูนย์เด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีอัตราส่วน พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก ต่อเด็ก 1:20 พี่เลี้ยงมีอายุน้อยกว่า 35 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวนนี้มีเอกปฐมวัยร้อยละ 61.5สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ไม่เสียงอันตรายหรือมลภาวะ มีเพียง 1 แห่ง (ร้อยละ 5.0) ที่โครงสร้างอาคารมีหน้าต่างด้านเดียว ทำให้อากาศถ่ายเทไม่ดี ห้องน้ำ/ห้องสุขาของศูนย์เด็กทุกแห่งไม่มีห้องน้ำที่สร้างขึ้นสำหรับเด็กโดยเฉพาะแต่เป็นห้องน้ำสำหรับเด็กกับผู้ใหญ่ใช้ร่วมกัน ในส่วนของการดูแลด้านโภชนาการศูนย์เด็กร้อยละ50 มีการเตรียมอาหารสำหรับเด็กตามรายการอาหารที่ได้กำหนดไว้ตามหลักโภชนาการ มีการชั่งน้ำหนัก/วัดส่วนสูงเด็กทุก 3 เดือน และลงบันทึกในสมุดบันทึกประจำตัวเด็กเป็นรายบุคคลแต่ไม่มีการแปลผลสำหรับกิจกรรมการจดกาเรียนการสอนในศูนย์เด็กเล็ก พบว่าทุกศูนย์ฯ มีการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน แต่เกือบร้อยละ50ไม่ได้ปฏิบัติตามตารางกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในส่วนของรายละเอียดกิจกรรม ประจำวันในแต่ละศูนย์ฯ พบว่าค่อนข้างจะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ช่วงเช้าจะเป็นกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ช่วง

บ่าจะให้เด็กนอน และมีกิจกรรมอิสระต่าง ๆ เล็กน้อยก่อนผู้ปกครองจะมารับกลับบ้าน การดูแลสุขภาพเด็กพบว่าส่วนใหญ่เมื่อมีเด็กเจ็บป่วยจะแจ้งให้ผู้ปกครองมารับกลับบ้าน นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ศูนย์เด็ก 15 แห่ง (ร้อยละ 75.0) มีการประเมินพัฒนาการเด็ก แต่ละแห่งมีวิธีการหรือมีเครื่องมือสำหรับประเมินพัฒนาการเด็กที่แตกต่างกันไป และส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้เครื่องมือสำหรับประเมินพัฒนาการเด็ก แต่จะใช้วิธีการสังเกตจากพฤติกรรมเด็กขณะทำกิจกรรม สำหรับผลการประเมินพัฒนาการของเด็กในศูนย์เด็กเล็ก โดยใช้แบบประเมิน Denver-2 พบว่า พัฒนาการด้านภาษา พบสงสัยล่าช้ามากที่สุด (ร้อยละ 29.7) รองลงมาคือ พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว(ร้อยละ15.8) ส่วนผลการประเมินพัฒนาการเด็กโดยรวมทุกด้าน พบว่ามีพัฒนาการสมวัย(ร้อยละ 64.4) ผู้บริหารศูนย์เด็กเล็ก ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาสภาพแวดล้อม ศูนย์เด็กเล็กให้เหมาะสม เพื่อเป้าหมายหลักที่สำคัญคือความปลอดภัยของเด็กที่อยู่ภายในศูนย์เด็กเล็ก ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการจัดการอบรม หลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กในเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี เพื่อให้ผู้ผ่านการอบรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดรูปแบบการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเน้นการฝึกปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น ในหัวข้อการสอนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับทัศนคติหรือสร้างความตระหนักในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ที่วัดผลผู้เรียนแล้ว พบว่ามีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่ได้มีการนำไปปฏิบัติจริง ดังนั้นควรจะต้องมีการนิเทศติดตามหลังการฝึกอบรม เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง จากผู้บังคับบัญชาโดยตรงคือเทศบาลหรือ อบต.หรือ จากหน่วยงาน อื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจและเป็นพี่เลี้ยงในการแก้ไขปัญหา ให้สามารถปฏิบัติงานได้จริงตามแผนงานหรือตามตารางกิจกรรมประจำวัน ที่ได้กำหนดไว้

6. บทนำ

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดความตึงเครียดในสังคม ทุกคนต้องเอาตัวรอดตัวใครตัวมัน ทำให้ลึมนึกถึงความผูกพันใกล้ชิดในครอบครัว ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่และแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบไทย ๆ ซึ่งแต่เดิมที่เป็นครอบครัวขยาย อยู่ร่วมกับปู่ย่าตายายหรือเครือญาติในบริเวณบ้านเดียวกัน กลับกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีพ่อแม่และลูกเพียง 1-2 คน และในลักษณะสังคมและเศรษฐกิจที่รุนแรงในปัจจุบันทำให้ทั้งพ่อและแม่ต่างต้องช่วยกันทำมาหากิน ทำให้เวลาในการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนลูกลดน้อยลง และไม่สามารถอาศัยญาติพี่น้องที่อยู่ใกล้เคียงในลักษณะของครอบครัวขยาย มาช่วยดูแลแทนได้อีก ครอบครัวจึงจำเป็นต้องหาบุคคลอื่นมาช่วยดูแลลูกแทน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเล็กที่ยังไม่พร้อมจะเข้าเรียนในโรงเรียนและช่วยเหลือตัวเองได้น้อย ปัจจุบันศูนย์เด็กเล็กจึงเป็นสถานบริการทางสังคมประเภทหนึ่ง ที่เริ่มจะมีความสำคัญในยุคของสังคมเศรษฐกิจที่ค่อนข้างบีบรัดตัว พ่อแม่ทั้งในเมืองและชนบทที่ไม่มีบุคคลในครอบครัวคอยดูแลบุตรหลาน จำเป็นต้องนำบุตรหลานไปฝากเลี้ยงตามศูนย์เด็กเล็กต่าง ๆ โดยคาดหวังว่าการให้บริการต่าง ๆ ในศูนย์เด็กจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้เด็ก ๆ มีการเจริญเติบโตที่

ดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเริ่มเรียนในโอกาสที่เหมาะสมต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ

จากการนิเทศติดตามการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กในเขต 7 ที่ผ่านมามีพบว่า ศูนย์เด็กเล็กมีขนาดแตกต่างกันและอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน ซึ่งแต่ละแห่งต่างก็มีรูปแบบการจัดกิจกรรมบริการที่หลากหลายและแตกต่างกันไป พี่เลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องการจัดกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก อาทิเช่น การจัดให้เด็กได้เล่นของเล่นตามวัยอย่างเหมาะสม เป็นต้น ในปีงบประมาณ 2549 ศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี ได้จัดหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยขึ้น เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กมีศักยภาพสามารถให้การดูแลเด็กให้มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวฯมีเนื้อหาและรูปแบบการสอน ที่เน้นความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การฝึกทักษะการประเมินและการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การจัดการเรียนการสอนและการจัดทำสื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ระยะเวลาการอบรมดังกล่าวฯจำนวน 3 วัน ผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการที่รับผิดชอบงานด้านอนามัยแม่และเด็กของศูนย์วิชาการที่รับผิดชอบการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพตามกลุ่มวัย มีความสนใจที่จะศึกษาว่าหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กที่จัดทำขึ้น มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใดและผลจากการฝึกอบรมดังกล่าวฯ ส่งผลให้ผู้ดูแลเด็ก ได้รับการพัฒนาศักยภาพ สามารถให้การดูแลเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะใช้สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเด็กให้มีประสิทธิภาพเหมาะสม ภายใต้บริบทและสภาพปัญหาของพื้นที่เขต 7 ต่อไป

7. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาประสิทธิผลการฝึกอบรมของผู้ที่ผ่านการอบรมในหลักสูตร “ การอบรมผู้ดูแลเด็กเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ” ที่พัฒนาขึ้นโดยศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี

วัตถุประสงค์เฉพาะ

เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นโดยศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี ในประเด็น

1. พัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กที่ผู้ดูแลเด็กผ่านการอบรมในหลักสูตรฯ
2. การจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สำหรับเด็กปฐมวัย
3. การจัดเมนูอาหารและการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็ก
5. ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการให้บริการของศูนย์เด็กเล็ก

8. วิธีการดำเนินงาน/วิธีการ/ขอบเขตงาน

รูปแบบการวิจัย

เป็นวิจัยประเมินผล เพื่อประเมินผล การปฏิบัติงานหลังการฝึกอบรม หลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็ก เพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้น โดยศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี ในช่วงเดือน เมษายน-กรกฎาคม 2550

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาคือศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตร “การอบรมผู้ดูแลเด็กเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่พัฒนาโดย ศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี จำนวน 102 แห่ง คัดเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย(Simple random sampling) จำนวน 20 แห่ง และเก็บข้อมูลในช่วง เดือน เมษายน-กรกฎาคม 2550

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเกตสภาพแวดล้อม ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของศูนย์เด็กเล็ก การจัดเมนูอาหารและการเฝ้าระวังทางโภชนาการของศูนย์เด็กเล็ก
2. แบบสัมภาษณ์ที่เลี้ยงเด็ก/ผู้ดูแลเด็ก
3. แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็ก
4. แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบ Denver 2

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ศึกษาจากเอกสาร (Documentary) การสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตและทำการประเมินพัฒนาการเด็ก ตามลำดับ ณ สถานที่ตั้งของศูนย์เด็กเล็ก โดยทีมผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ซึ่งการสัมภาษณ์ที่เลี้ยงเด็กในช่วงบ่ายขณะเด็กนอน สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ดำเนินการในช่วงเช้าหรือเย็นขณะที่มาส่งหรือรับเด็กกลับบ้าน การประเมินพัฒนาการเด็กดำเนินการคัดแยกเด็กมาอยู่ในสัดส่วนการประเมินพัฒนาการ สำหรับการสังเกตสิ่งแวดล้อมและการทำกิจกรรมต่างๆในศูนย์เด็กเล็กดำเนินการต่อเนื่องไปจนกว่าจะได้ข้อมูลต่างๆครบตามประเด็นที่กำหนดไว้ตามลำดับ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)
2. วิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา พรรณนาคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตารางแสดงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)

9. ผลการดำเนินงาน/ผลการศึกษา

การสรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กเล็ก

ศูนย์เด็กเล็ก มีอัตราส่วน พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก ต่อเด็ก น้อยกว่า 1:20 พี่เลี้ยงมีอายุน้อยกว่า 35 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ในจำนวนนี้มีเอกปฐมวัย ร้อยละ 61.5 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนสถานที่ตั้งของศูนย์เด็กเล็ก มีสุขภาพแข็งแรง และทุกคนเคยได้รับการอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในศูนย์เด็กเล็ก สำหรับเหตุผลของการเป็นพี่เลี้ยงเด็ก ส่วนใหญ่บอกว่าอยากพัฒนาเด็กในชุมชนรองลงมาคือชอบ/รักเด็ก สำหรับเงินเดือน พบว่า พี่เลี้ยงจะได้รับเงินเดือนอยู่ มากกว่า 6,000 บาท/เดือน

2. การจัดสิ่งแวดล้อมของศูนย์เด็กเล็ก

จากผลการศึกษาที่พบว่า มีเพียง 1 แห่ง (ร้อยละ 5.0) ที่โครงสร้างอาคารมีหน้าต่างด้านเดียว ทำให้อากาศถ่ายเทไม่สะดวก มีกลิ่นอับ พื้นที่ภายในศูนย์เด็กคับแคบไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก ไม่มีสนามให้เด็กเล่น ซึ่งไม่เหมาะสมกับคุณลักษณะของศูนย์เด็กเล็กในด้านกายภาพและด้านสิ่งแวดล้อม สถานเลี้ยงเด็กควรจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม สะอาด และมีการระบายอากาศที่ดี จัดให้มีอ่างล้างมือ อุปกรณ์การล้างมืออย่างเพียงพอ และที่สำคัญพี่เลี้ยงเด็ก/ผู้ดูแลเด็กจะต้องปฏิบัติตามการป้องกันการแพร่เชื้ออย่างเคร่งครัด

3. การจัดเมนูอาหารและเฝ้าระวังทางโภชนาการของศูนย์เด็กเล็ก

จากผลการศึกษาที่พบว่าพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก จะมีการชั่งน้ำหนัก/วัดส่วนสูงเด็กทุก 3 เดือน แต่ส่วนใหญ่ยังไม่มีกรบันทึกเป็นกราฟแสดงผลภาวะโภชนาการรายบุคคล มีเพียงลงบันทึกน้ำหนักและส่วนสูงในสมุดบันทึกประจำตัวเด็กเป็นรายบุคคล ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวฯ ไม่สอดคล้องกับแนวทางการเฝ้าระวังโภชนาการของกรมอนามัยที่กำหนดให้เฝ้าระวังทางโภชนาการทุก 3 เดือน เพื่อจะได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาโภชนาการได้ทันอย่างทั่วถึง

ในส่วนของการจัดเมนูอาหาร พบว่า ทุกศูนย์ฯ มีการกำหนดรายการอาหารที่เหมาะสมตามหลักโภชนาการ ศูนย์เด็กประมาณครึ่งหนึ่ง ดำเนินการโดยจ้างแม่ครัวทำอาหาร ซึ่งการควบคุมคุณภาพทั้งในด้านการเตรียมและการปรุงอาหาร อาจจะทำให้ได้ยาก ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ซึ่งศูนย์เด็กเล็กบางแห่งแก้ไขปัญหาโดยการให้ผู้ปกครองเด็กแต่ละคนรับผิดชอบ ในการเตรียมข้าวมาเอง โดยจะทำกับข้าวให้ หรือจัดเมนูอาหารตามวัตถุดิบที่มีตามงบประมาณ ซึ่งปัญหาการขาดแคลนงบประมาณดังกล่าว ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านโภชนาการของศูนย์เด็กเล็กที่ทำให้ด้อยประสิทธิภาพลง สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ต้องการให้ปรับปรุงในประเด็นเรื่องการจัดอาหารกลางวันและอาหารว่าง (ร้อยละ 32.2)

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็ก

จากผลการศึกษาที่พบว่าทุกศูนย์ฯ จะมีการจัดตารางกิจกรรมประจำวันไว้ แต่ในทางปฏิบัติ พบว่าเกือบร้อยละ 50 ไม่ได้ดำเนินการตามตารางที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจากการสอบถามจากพี่เลี้ยงเด็กบอกว่า จะมี

การปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพความพร้อมของเด็ก ซึ่งค่อนข้างจะมีความสอดคล้องกับหลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 3-5 ปี ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2) ที่แนะนำว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 3-5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาและควรยืดหยุ่นตามความพร้อมของเด็ก

สำหรับตารางจัดกิจกรรมประจำวันของแต่ละศูนย์ฯ พบว่า ค่อนข้างจะมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กิจกรรมที่ทำในช่วงเช้าจะเป็นกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ช่วงบ่ายจะให้เด็กนอน และมีกิจกรรมอิสระต่าง ๆ เล็กน้อยก่อนเด็กกลับบ้าน และเมื่อนำกิจกรรมประจำวันในตารางดังกล่าวฯ มาวิเคราะห์ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านใดบ้าง ผลการวิเคราะห์ พบว่า กิจกรรมประจำวันที่ศูนย์เด็กเล็กกำหนดไว้ มีส่วนช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กครบทุกด้าน ซึ่งผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ทราบว่า กิจกรรมแต่ละชนิดช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านใดบ้าง

5. ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการให้บริการของศูนย์เด็กเล็ก

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการกำหนดเวลารับ-ส่งเด็กและพี่เลี้ยง-ผู้สอน มีความเหมาะสมมาก (ร้อยละ 83.3) โดยแยกเป็นรายประเด็นดังนี้ เวลารับ-ส่งเด็ก ส่วนใหญ่บอกว่าเหมาะสมมาก ร้อยละ 83.3 อาหารกลางวัน-อาหารว่าง เหมาะสมมาก ร้อยละ 67.3 จำนวนห้องเรียน สภาพห้องเรียน เหมาะสมมาก ร้อยละ 61.1 ครูพี่เลี้ยงเด็กมีความเหมาะสมมาก ร้อยละ 83.3 อุปกรณ์การเรียนการสอน เหมาะสมมาก ร้อยละ 48.6 การบริการด้านสุขภาพเหมาะสมมาก ร้อยละ 69.7 ความเอาใจใส่เด็กของครูพี่เลี้ยงเหมาะสมมาก ร้อยละ 78.7

ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อเด็กเมื่อมาอยู่ศูนย์เด็กเล็ก พบว่า เมื่อลูกมาอยู่ที่สถานเลี้ยงเด็ก ผู้ดูแลเด็กเอาใจใส่เด็กเป็นอย่างดีเกี่ยวกับเรื่องการเรียน การดำเนินชีวิต การดูแลความสะอาด การมีวินัย เมื่อลูกมาอยู่แล้วมีความสุข กระตือรือร้นที่จะมาโรงเรียน บางส่วนมีการร้องไห้เมื่อตอนมาเรียนแรกๆแต่ปัจจุบันไม่ร้องไห้แล้ว อยากมาโรงเรียน อารมณ์ดี และส่วนใหญ่อ้วนขึ้น ช่วยเหลือตนเองได้เช่น ทานข้าวเองได้ ทำกิจวัตรของตนเองได้ และพูดทักทายผู้ใหญ่

6. พัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก

จากผลการศึกษาที่พบว่า พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก มีการประเมินพัฒนาการเด็ก (ร้อยละ 75.0) แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้อุปกรณ์ประเมินพัฒนาการจะได้จากการสังเกตในการทำกิจกรรมประจำวัน ซึ่งเกณฑ์การประเมินส่วนใหญ่ใช้ 3 เกณฑ์คือ ปฏิบัติได้ ปฏิบัติได้บางครั้ง ควรเสริม และมีการสรุปผลรวมเป็น 3 ระดับ คือ ดี ปานกลาง ควรเสริม เป็นต้น ซึ่งซึ่งมาตรฐานของผู้ดูแลแต่ละคนไม่เหมือนกัน และบางส่วนยังไม่มีการบันทึกผลการประเมินพัฒนาการเด็ก ซึ่งเป็นข้อดีของการดูแลเด็กในศูนย์เด็กเล็กทุกแห่ง นอกจากนี้สาเหตุที่พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก ไม่ได้มีการประเมินพัฒนาการเด็ก เนื่องจากอัตราส่วนระหว่างผู้ดูแลกับเด็กน้อยกว่า 1:20 จึงประเมินโดยการสังเกตเท่านั้น และผลการประเมินพัฒนาการเด็กที่ศูนย์เด็ก พบว่า พัฒนาการด้านภาษา

พบสงสัยล่าช้ามากที่สุด (ร้อยละ 29.7) รองลงมาคือ พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว (ร้อยละ 15.8) พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่และด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง (ร้อยละ 3.0) ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากพี่เลี้ยง/ผู้ดูแล อาจจะไม่ได้อำนาจให้เด็กทำกิจกรรมตามตารางที่กำหนดไว้หรือจัดแผนการสอนไม่ครอบคลุมการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่า พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็กไม่ได้ดำเนินการตามกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้

การประเมินผลหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้น โดยศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี แบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 หัวข้อเรื่องที่สอน เพื่อ ผู้เข้าอบรมทราบเกี่ยวกับสิทธิพื้นฐานของเด็ก ดึงพลังของผู้อบรมให้เห็นความสำคัญของเด็กที่มีคุณภาพ ตลอดจนสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ทั้งบทบาทของครูพี่เลี้ยง/ผู้นำชุมชน/ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้แก่ หัวข้อสิทธิพื้นฐานเด็ก , หัวข้อเด็กในฝัน , บทบาทของนักพัฒนาเด็ก

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากอบรมฯ พบว่า พี่เลี้ยงเด็ก/ผู้ดูแลเด็ก ที่ผ่านการอบรม ยังขาดความเข้าใจลึกซึ้งในเรื่องของสิทธิเด็ก ขาดความตั้งใจจริงในเรื่องการพัฒนาเด็กทั้งในส่วนของการส่งเสริมด้านการเจริญเติบโตและการส่งเสริมพัฒนาการที่ผลการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่า พี่เลี้ยงเด็กไม่ใช่เครื่องมือ/เกณฑ์มาตรฐานในการประเมินพัฒนาการเด็ก มีการชั่งน้ำหนัก/วัดส่วนสูงแต่ไม่ได้มีการแปลผลหรือจุดกราฟเพื่อดูแนวโน้มการเจริญเติบโตเด็กเป็นรายบุคคล ผลการศึกษาดังกล่าวฯ แสดงให้เห็นว่า ควรจะต้องมีการทบทวนรูปแบบการสอนทั้ง 3 หัวข้อดังกล่าวฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

ประเด็นที่ 2 หัวข้อเรื่องที่สอน เพื่อ ผู้เข้าอบรมมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 5 ปี เกี่ยวกับโครงสร้างของสมอง การเจริญเติบโต และพัฒนาการตามช่วงวัย/ทักษะเรื่อง การประเมินพัฒนาการและส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

- หัวข้อความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อเพิ่มพูนความรู้
- ความสำคัญของพัฒนาการเด็ก (กิจกรรมส่งบอล) ทบทวนความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก
- พัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และการประเมินพัฒนาการ

(ดำเนินรายการ Talk Show) เป็นการอภิปรายเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย การจัดอาหารให้เหมาะสม ตามภาวะโภชนาการของเด็กปฐมวัย และ พัฒนาการเด็กตามช่วงอายุพร้อมหลักการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

- ฐานการเรียนรู้ 6 ฐาน แบ่งดังนี้ ฐานเรียนรู้เรื่องพัฒนาการเด็กปฐมวัย 4 ฐาน ฐานการเฝ้าระวังโภชนาการเด็กปฐมวัย 1 ฐาน และ ฐานการสื่อสารกับผู้ปกครอง เพื่อฝึกปฏิบัติให้ผู้เข้าอบรมมีทักษะในการประเมิน ส่งเสริม กระตุ้นพัฒนาการเด็กปฐมวัย สามารถประเมินภาวะโภชนาการเด็กปฐมวัย และทราบทักษะการสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากอบรมฯ ผลจากการอบรมพบว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้ที่ดีในเรื่องพัฒนาการเด็กและ

การจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก สอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่า “ซึ่งผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ทราบว่า กิจกรรมแต่ละชนิดช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านใดบ้าง” นอกจากนี้ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังพบว่า พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็กไม่ได้ดำเนินการตามความรู้ที่มีอยู่หรือตามกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ คือ รู้แต่ไม่ทำ ย่อมไม่เกิดผลใด ๆ กับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ขึ้นมาได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ ที่พบว่าผลการประเมินพัฒนาการเด็กที่ศูนย์เด็ก พัฒนาการด้านภาษา สงสัยล่าช้ามากที่สุด ถึงเกือบร้อยละ 30 ซึ่งการพัฒนาการจذبรวมในหัวข้อดังกล่าวฯ ข้างต้น อาจจะต้องเน้นในเรื่องความตระหนัก ความตั้งใจจริงของผู้ปฏิบัติงานให้เพิ่มขึ้น

ประเด็นที่ 3 หัวข้อเรื่องที่สอน เพื่อ ผู้เข้าอบรมมีความรู้จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการดูแลสุขภาพเด็ก เพื่อใช้ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ให้เป็นศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ตามเกณฑ์ของกรมอนามัย

- หัวข้อการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการดูแลสุขภาพ
- เกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กนำอยู่

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากอบรมฯ จากผลจากการอบรมพบว่า พี่เลี้ยงเด็กสามารถจัดสิ่งแวดล้อมได้ดี มีเพียง 1 แห่ง (ร้อยละ 5) เท่านั้นที่จะต้องมีการปรับปรุง แสดงให้เห็นว่า หัวข้อการอบรมที่กำหนดขึ้น พี่เลี้ยงเด็ก/ผู้ดูแลเด็ก สามารถนำไปปรับใช้ในการจัดสิ่งแวดล้อมในศูนย์เด็กได้เป็นอย่างดี

ประเด็นที่ 4 หัวข้อเรื่องที่สอน เพื่อ ผู้เข้าอบรมสามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเอง การเลือกสื่อการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้ครบทุกด้าน

- การจัดการเรียนการสอน และ การจัดทำสื่อการสอน
- การศึกษาดูงาน ศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ที่ผ่านการประเมินรับรองโดยกรมอนามัย

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากอบรมฯ พบว่า ผู้อบรมสามารถจัดตารางกิจกรรมประจำวันและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ครบถ้วนตามแนวทางที่ได้รับการอบรม และในการปฏิบัติจริงจะมีการปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพความพร้อมของเด็ก ซึ่งผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่ทราบว่า กิจกรรมแต่ละชนิดช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านใดบ้าง แต่การปฏิบัติจริงตามตารางกิจกรรมทำได้เพียงร้อยละ 50 ดังนั้นในส่วนของการจัดอบรมในหลักสูตรดังกล่าวฯนอกจากจะเน้นในเรื่องความตระหนักให้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติงานแล้ว ควรจะต้องมีระบบการนิเทศติดตามหลังการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องด้วย

10. การนำไปใช้ประโยชน์

1. ได้แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเด็กให้มีประสิทธิภาพเหมาะสม ภายใต้บริบทและสภาพปัญหาของพื้นที่
2. ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการฝึกอบรม เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพและทักษะที่จำเป็นแก่ครูพี่เลี้ยงเด็กในประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน

11. ความยุ่งยากในการดำเนินการ/ปัญหาอุปสรรค

ในการเก็บข้อมูลการประเมินผลการฝึกอบรมครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างบางส่วนได้มีการย้ายงานและถิ่นฐาน บางส่วนไม่มีการส่งต่อข้อมูลทำให้ข้อมูลมีความไม่สมบูรณ์ และในช่วงการเก็บข้อมูลมีเด็กบางส่วนที่ยังไม่มีความพร้อมเนื่องจากเพิ่งเปิดเทอม ทำให้การประเมินพัฒนาการเด็กได้ลำบากและไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และพี่เลี้ยงเด็ก/ผู้ดูแลเด็ก ที่ผ่านการอบรม ยังขาดความเข้าใจลึกซึ้งในเรื่องของสิทธิเด็ก ขาดความตั้งใจจริงในเรื่องการพัฒนาเด็กทั้งในส่วนของ การส่งเสริมด้านการเจริญเติบโตและการส่งเสริมพัฒนาการที่ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า พี่เลี้ยงเด็กไม่ใช้เครื่องมือ/เกณฑ์มาตรฐานในการประเมินพัฒนาการเด็ก มีการชั่งน้ำหนัก/วัดส่วนสูงแต่ไม่ได้มีการแปลผลหรือจตุกรภาพเพื่อดูแนวโน้มการเจริญเติบโตเด็กเป็นรายบุคคล

12. ข้อเสนอแนะ/วิจารณ์

1. ผู้บริหารศูนย์เด็กเล็กควรให้ความสำคัญในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กในทุกด้าน ทั้งในเรื่องการปรับโครงสร้างอาคาร การก่อสร้างศูนย์เด็กเล็ก ทั้งภายในและภายนอก เพื่อเป้าหมายหลักที่สำคัญคือความปลอดภัยของเด็กที่อยู่ภายในศูนย์เด็กเล็ก

2. พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก ที่มีความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เมื่อมีการจัดทำตารางจัดกิจกรรมดังกล่าวฯ แล้ว จะต้องมีการนำไปปฏิบัติจริงด้วย ดังนั้นการนิเทศกำกับ การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอทั้งจากผู้บังคับบัญชาโดยตรงคือเทศบาลหรือ อบต.หรือจากหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จึงมีความสำคัญยิ่งที่จะทำให้การดำเนินงานดังกล่าวฯเป็นไปได้อย่างจริงจังตามตารางหรือแผนงานที่ได้กำหนดไว้

3. ในส่วนของ การประเมินผลหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กเล็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในส่วนของหัวข้อการสอนในหลักสูตรการจัดอบรมฯ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับทัศนคติหรือสร้างความตระหนักในการปฏิบัติงานควรจะมีการพัฒนารูปแบบการสอนให้มีความน่าสนใจและเน้นการฝึกปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ที่วัดผลผู้เรียนพบว่ามีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง แต่ในทางปฏิบัติ กลับพบว่า ไม่ได้นำไปปฏิบัติจริง ดังนั้น ควรจะต้องมีการนิเทศติดตามหลังการฝึกอบรมภายหลังฝึกอบรมเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง

13. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาของ นายแพทย์ ดนัย ธีวันดา ผู้อำนวยการศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ โครงร่างงานวิจัย ขอขอบพระคุณมา ณ.ที่นี้

ขอขอบคุณ ครูพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็กทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้

สุดท้ายผู้วิจัย ขอขอบคุณ คุณมลลิตี แสนใจ ที่ช่วยเหลือตลอดระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งขอขอบคุณ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ที่กรุณาให้การสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ ในการทำวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานทุกท่านและบุคคลที่ผู้วิจัยมิได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ให้ความสนับสนุนและมีส่วนทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงด้วยดี

14. เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย,กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กนํ้าอยู่, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี), 2546.
- จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. สภาวะสุขภาพคนไทย. กรุงเทพฯ : โครงการสำนักพิมพ์สถาบันวิจัยระบบสุขภาพ, 2543.
- เต็มดวง รัตน?ศนีย และวราพร ศรีสุพรรณ. มนุษย์ สิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมศึกษา. ใน: อุบล จันทร์เพชร และคณะ. การพัฒนาหลักสูตรอบรมเรื่องการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองนํ้าอยู่ ชุมชนนํ้าอยู่ สำหรับวิทยากรกระบวนการ, 2546.
- นิตยา คชภักดี. พัฒนาการตามวัยของเด็กและการประเมิน. ใน: วันดี วราวิทย์, ปรพุทธศิริบุญและ สุรางค์ เจียมจรรยา(บรรณาธิการ). กุมารเวชศาสตร์เล่ม 3. กรุงเทพฯ : บริษัทโฮลิสติก พับลิชชิ่ง จำกัด ,2541.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวชศ. จุลสารพัฒนาข้าราชการพลเรือน. ใน: อุบล จันทร์เพชร และคณะ. การพัฒนาหลักสูตรอบรมเรื่องการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองนํ้าอยู่ ชุมชนนํ้าอยู่ สำหรับวิทยากรกระบวนการ, 2546.
- เพ็ญศรี กาญจนนัชฐิติ และ โยเซพ ซื่อเพียรธรรม. การเจริญเติบโตและผิดปกติ. ใน : วันดี วราวิทย์, ปรพุทธศิริบุญและ สุรางค์ เจียมจรรยา(บรรณาธิการ). กุมารเวชศาสตร์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : บริษัทโฮลิสติก พับลิชชิ่ง จำกัด, 2540.
- วัลลภ พงษ์ย่น. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างสวนผลไม้สำหรับยูวเกษตรกรในชุมชนเขตภูเขากาดเหนือตอนบน : กรณีศึกษาจังหวัดลำปาง. ใน: อุบล จันทร์เพชร และคณะ. การพัฒนาหลักสูตรอบรมเรื่องการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองนํ้าอยู่ ชุมชนนํ้า สำหรับวิทยากรกระบวนการ, 2546.
- ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการเด็กภาคเหนือ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยแรกเกิด- 5ปี. เชียงใหม่ : บี เอส การพิมพ์ ,2542.

- ศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี. คู่มือการอบรมหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย. อุบลราชธานี, 2550.
- สาคร ชนมิตต์, อุมพร สุทัศน์วรุฒิ. การประเมินภาวะโภชนาการของทารกและเด็ก. ใน: วันดี วราวิทย์, ประพุทธ ศิริบุญย์และ สุรางค์ เจริญจรยา (บรรณาธิการ). กุมารเวชศาสตร์ เล่ม 3. กรุงเทพฯ : บริษัทโกลิสดิก พับลิชชิ่ง จำกัด, 2540.
- สายชล บุญวิสุทธิานนท์. พฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารก. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสาขาวิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- สินีนานู จิตภักดี. พัฒนาการเด็กที่มารับบริการในคลินิกเด็กดีของโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2541.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การศึกษาสภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : มปป., 2536.
- อาภาวรรณ หนูคง. การเจริญเติบโตพัฒนาการและภาวะสุขภาพของเด็กและความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อบริการของโครงการศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลแม่และเด็ก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535.
- อารี วัลยเสวี และ ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์. โภชนาการและการเจริญเติบโต: ปัญหาโภชนาการในประเทศไทย. ใน : ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์, อุมพร สุทัศน์วรุฒิ และ ภาวดี กุญชรานุสรณ์ (บรรณาธิการ). โภชนาการเด็กปกติและเด็กป่วย. กรุงเทพฯ. เรือนแก้วการพิมพ์, 2536.
- Anderson, E.B. Effect of Day care on cognitive and socioemotional competence of thirteen years old Swedish school children. Child Development. 1992; 63(1): 20-36.
- Beach, Dale S. Personal. The Management of People at work. ใน: อุบล จันท์เพชร และคณะ. การพัฒนาหลักสูตรอบรมเรื่องการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ สำหรับวิทยากรกระบวนการ, 2546.
- Dilk, S.A Developmental aspects child care. Pediatric Clinics of North America 1991; 38 (6) : 1529-1543.
- Flippo, Edwin B: Principles of Personal Management. ใน: อุบล จันท์เพชร และคณะ. การพัฒนาหลักสูตรอบรมเรื่องการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ สำหรับวิทยากรกระบวนการ, 2546.

Low, J. Factors affective language development in west African Children A pilot study using a qualitation methodology. Child Care Health. 2000 : 26(4) : 289-308.

Mahapatra, A. Geddam, J.J.B, Maria, N., Murmu, B. Nutritional status of preschool children in the drought affected Kalahandi district of oressa. India journal of medical research. 2000, 111 : 90-94.

Snow, CW. Infant Development. 2 nd ed. New Jersey printed hall, 1998.

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นางสาวปฐมาวดี ภาวะสุทธิพงษ์)

ผู้เสนอผลงาน

...../...../.....

ขอรับรองว่าสัดส่วนหรือลักษณะงานในการดำเนินการของผู้เสนอข้างต้นถูกต้องตรงกับความ
จริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นางมลลณี แสนใจ)

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ

ผู้ร่วมดำเนินการ

...../...../.....

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความ
จริงทุกประการ

ทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นางปิยรัตน์ จันดี)

ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

...../...../.....

(ผู้บังคับบัญชาที่ควบคุมดูแลการดำเนินการ)

ลงชื่อ.....

(พอ.นพ.บวร แมลงภู่ทอง)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

...../...../.....

ลงชื่อ.....

(นายदनัย ชีวันดา)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี

...../...../.....

(จ) ข้อเสนอแนะแนวคิด / วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1. **ข้อผลงานเรื่อง** การพัฒนาหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นโดยศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี : ศึกษาเปรียบเทียบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรฯดังกล่าวฯ กับศูนย์เด็กเล็กที่ไม่ได้รับการอบรม

2. **ระยะเวลาที่ดำเนินการ** ตุลาคม 2554 – เมษายน 2555

3. สรุปเค้าโครงเรื่อง

3.1 หลักการและเหตุผล

การอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเด็กในวัยนี้ต้องการการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว ประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6 จากบิดามารดา คนรอบข้างและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้เกิดพัฒนาการที่เป็นรากฐานของบุคลิกภาพ อุปนิสัย และการเจริญเติบโตของสมองที่มีผลกระทบต่อสติปัญญา ความสามารถเพราะเด็กในช่วงที่ปฏิสนธิ จนถึง 6 ปี ระบบประสาทและสมองจะเจริญเติบโตในอัตราสูงที่สุดคือ 80 % ของผู้ใหญ่ปกติ การอบรมปลูกฝังสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านให้แก่เด็กปฐมวัย ได้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพในช่วงอายุนี้ จะเป็นรากฐานที่ดีที่จะให้เขาได้เจริญเติบโตเป็นเยาวชนและพลเมืองที่ดี เฉลียวฉลาด คิดเป็น ทำเป็นและมีความสุข มากกว่าการปลูกฝังสร้างเสริมในช่วงอื่น ดังนั้นครอบครัวและกระบวนการการเรียนรู้ ที่พัฒนาศักยภาพของสมองจึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเด็กปฐมวัย นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั่วโลกต่างให้ความสนใจการพัฒนาเด็กปฐมวัย นักจิตวิทยาในด้านการศึกษาเชื่อว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยมีผลกระทบในระยะยาวต่อคุณภาพเด็กในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ความสนใจในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยมีมาช้านาน เช่น มีการตั้งศูนย์การเลี้ยงดูเด็กของฟรีดริช เฟอร์เบล (Friedrich Froebel) ชาวเยอรมัน ในปี 1890 มีการทดลองการสอนเด็กปฐมวัย ของ มาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori) ชาวอิตาลี มีตั้งแต่ปี ค.ศ. 1907 ประเทศไทยก็ได้นำเอาแนวคิดในการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยของบุคคลทั้งสองเข้ามาใช้ใน ปลายรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นครั้งแรก และจากนั้นก็ให้เกิดการศึกษาในรูปแบบ “อนุบาล” ขึ้นในรัชสมัยต่อมาอย่างแพร่หลาย โดยเริ่มในลักษณะโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งเปิดทำการขึ้นเป็นแห่งแรกที่โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2454 ต่อมาก็ได้เปิดที่โรงเรียนราชินี ในปี พ.ศ. 2466 และโรงเรียนมาร์เตอเรีย ในปี พ.ศ. 2470 โดยใช้แนวหลักสูตรของเฟอร์เบลและมอนเตสซอรี รัฐได้ตราพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ขึ้นในปี พ.ศ. 2461 ให้การศึกษาปฐมวัยในรูปอนุบาลเริ่มมีระบบและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น ดังนั้นที่เลี้ยงดู/ผู้ดูแลเด็กควรมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรการอบรมผู้ดูแลเด็กเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่

พัฒนาขึ้นโดยศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี เพื่อส่งเสริมให้ศูนย์เด็กเล็กมีแนวทางในการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านการอบรมและไม่ผ่านการอบรมจะทำให้สามารถเห็นความแตกต่างที่ชัดเจน ทั้งในส่วนของผลการดำเนินงาน และหัวข้อการอบรม ต่างๆ ในหลักสูตรเพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวต่อไป

3.2 แนวความคิด

ศูนย์เด็กเล็กควรเป็นสถานที่เลี้ยงดูเด็ก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมตามวัยและมีความพร้อมในทุก ๆ ด้านก่อนเข้าโรงเรียน ไม่ใช่เพียงเพื่อช่วยเลี้ยงดูเด็กแทนผู้ปกครองเป็นวัน ๆ ไปเท่านั้น ซึ่งการที่จะให้ศูนย์เด็กเล็กทุกแห่งได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว ควรจะกำหนดให้มีหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กทุกแห่ง ทั้งในเรื่องหลักเกณฑ์การขอตั้งศูนย์เด็กเล็กขึ้นใหม่ หรือการกำหนดเกณฑ์การพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย การคัดเลือกพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก ควรจะกำหนดคุณสมบัติให้ชัดเจน เพื่อให้ได้พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็กที่มีความรู้/ทักษะในการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง เช่น ต้องจบการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 และต้องสอบผ่านได้รับใบประกาศหลักสูตรการเป็นพี่เลี้ยงเด็ก เป็นต้น จัดให้มีแหล่ง/สถานที่ฝึกอบรมหลักสูตรพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็กโดยเฉพาะและต้องมีการควบคุมคุณภาพโดยหน่วยงานของรัฐที่ได้รับการยอมรับ นอกจากนี้ควรกำหนดอัตราค่าตอบแทนพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็กที่เหมาะสมรวมทั้งจัดให้มีระบบประเมินคุณภาพการให้บริการในศูนย์เด็กเล็กให้ครอบคลุมในทุกๆด้าน ทั้งในเรื่องการดูแลสุขภาพและการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นกลไกในการรักษาคุณภาพมาตรฐานของการให้บริการในศูนย์เด็กเล็กที่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยคาดหวังว่าการให้บริการต่าง ๆ ในศูนย์เด็กจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กๆ มีการเจริญเติบโตที่ดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเริ่มเรียนในโอกาสที่เหมาะสมต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ

3.3 วิธีการศึกษาหรือแนวทางการได้มาซึ่งข้อมูล

จัดอบรม 3 วัน ในกลุ่มพี่เลี้ยงเด็ก/ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 30 คน ตามหลักสูตร การอบรมผู้ดูแลเด็กเพื่อการพัฒนาส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นโดยศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี และดำเนินการเก็บข้อมูลประเมินผลหลังการอบรมเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ผ่านการอบรมโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร(Documentary data) ได้แก่ ประวัติความเป็นมาและข้อมูลทั่วไป ของศูนย์เด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. สัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ในกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์เด็กเล็ก พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองเด็ก ในศูนย์เด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. แบบสังเกตสภาพแวดล้อมและลักษณะการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์เด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
4. แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย Denver 2 ในศูนย์เด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.4 บทวิเคราะห์

ศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี ในฐานะศูนย์วิชาการที่รับผิดชอบการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพตามกลุ่มวัย มีภารกิจในการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพดี โดยทำการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี ด้านการสร้างเสริมสุขภาพและการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี รวมทั้งการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ในเขตจังหวัดที่รับผิดชอบ ซึ่งความสำคัญของการจัดกิจกรรมบริการในศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพเพื่อให้เด็กที่มารับบริการในสถานที่เหล่านี้ได้รับการดูแลและส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมตามวัย จึงเป็นอีกภารกิจหนึ่งที่ควรพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้มีโอกาสในการพัฒนาอย่างเต็มประสิทธิภาพเพื่อเป็นรากฐานแก่การพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการติดตามประเมินผลหลังการอบรมเป็นระยะๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นและช่วยให้คำแนะนำในการปรับใช้ตามแต่ละบริบท
2. ควรจะกำหนดให้มีหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กทุกแห่ง ทั้งในเรื่องหลักเกณฑ์การขอตั้งศูนย์เด็กเล็กขึ้นใหม่ หรือการกำหนดเกณฑ์การพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
3. การคัดเลือกพี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็ก ควรจะกำหนดคุณสมบัติให้ชัดเจน เพื่อให้ได้พี่เลี้ยง/ผู้ดูแลเด็กที่มีความรู้/ทักษะในการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง
4. จัดให้มีระบบประเมินคุณภาพการให้บริการในศูนย์เด็กเล็กให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ทั้งในเรื่องการดูแลสุขภาพและการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นกลไกในการรักษาคุณภาพมาตรฐานของการให้บริการในศูนย์เด็กเล็กที่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการฝึกอบรม
2. ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กน่ายุ่ของกรมอนามัย
3. ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

3.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการฝึกอบรม
2. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาศูนย์เด็กเล็กและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญาและการเจริญเติบโตได้อย่างเหมาะสม